

УДК 351.86

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-1\(23\)-1350-1360](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-1(23)-1350-1360)

Шевченко Сергій Олексійович доктор наук з державного управління, професор, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін та публічного управління, Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, <https://orcid.org/0000-0002-0079-3069>

Філімонов Віталій Михайлович аспірант, кафедра адміністративно-правових дисциплін та публічного управління, Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, <https://orcid.org/0009-0003-4532-0454>

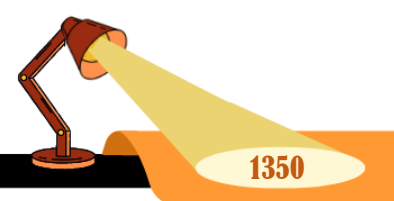
Дунайний Дмитро Валерійович аспірант, кафедра адміністративно-правових дисциплін та публічного управління, Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, <https://orcid.org/0009-0007-9895-6746>

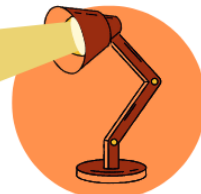
УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті здійснено комплексне дослідження проблематики трансформації системи соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей в Україні в умовах повномасштабної збройної агресії. Актуальність теми обґрунтовано необхідністю докорінного перегляду парадигми соціального забезпечення сектору оборони, оскільки існуючі механізми мирного часу виявили свою неефективність перед обличчям безпрецедентних викликів воєнного стану. Акцентовано увагу на тому, що питання соціальної опіки над захисниками трансформувалося з галузевого адміністративного завдання у фундаментальний пріоритет національної безпеки та запоруку збереження людського капіталу держави.

У роботі детально проаналізовано диспропорції між нормативно-правовими деклараціями та реальними механізмами їх імплементації. Висвітлено критичні проблеми функціонування системи, зокрема бюрократизацію процедур, перевантаження військово-лікарських та медико-соціальних експертних комісій, відсутність єдиного інтегрованого цифрового простору між відомствами, а також недостатню увагу до питань психологічної реабілітації та реінтеграції ветеранів. Особливий наголос зроблено на необхідності переходу від застарілої патерналістської моделі «співчуття» до партнерської моделі, що базується на гарантуванні гідності та справедливості.

Значну частину дослідження присвячено аналізу фінансово-економічного механізму соціального захисту, зокрема проблемі житлового забезпечення.

Автори констатують, що, попри збільшення бюджетних асигнувань, житлова проблема загострюється через зростання вартості нерухомості. Запропоновано нові підходи до її вирішення, що базуються на демонополізації ролі держави, залученні позабюджетних коштів та впровадженні механізмів співфінансування. Теоретично обґрунтовано структуру фінансово-економічного механізму, який включає організаційну складову, підсистему формування фінансових ресурсів та процес їх реалізації. Аргументовано доцільність створення спеціалізованого координаційного органу (Ради із соціального захисту) для узгодження дій усіх суб'єктів соціальної політики та підвищення адресності допомоги. Дослідження підкреслює важливість цифровізації послуг, запровадження проактивного надання пільг та посилення громадського контролю за використанням ресурсів, що в сукупності має забезпечити створення стійкої та людиноцентричної системи соціального захисту.

Ключові слова: соціальний захист військовослужбовців, фінансово-економічний механізм, житлове забезпечення, публічне управління, ветеранська політика, цифровізація соціальних послуг, воєнний стан, медичне забезпечення, Збройні Сили України.

Shevchenko Serhii Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Administrative and Legal Disciplines and Public Administration, Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, <https://orcid.org/0000-0002-0079-3069>

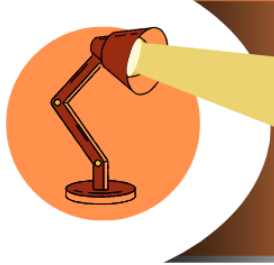
Filimonov Vitaliy Postgraduate Student, Department of Administrative and Legal Disciplines and Public Administration, Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, <https://orcid.org/0009-0003-4532-0454>

Dunainyi Dmytro Postgraduate Student, Department of Administrative and Legal Disciplines and Public Administration, Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, <https://orcid.org/0009-0007-9895-6746>

IMPROVEMENT OF SOCIAL PROTECTION OF MILITARY PERSONNEL IN UKRAINE

Abstract. The scientific article presents a comprehensive study on the transformation of the social protection system for military personnel and their family members in Ukraine under the conditions of full-scale armed aggression. The relevance of the topic is justified by the urgent need to fundamentally rethink the paradigm of social security in the defense sector, as existing peacetime mechanisms have proven ineffective in the face of unprecedented challenges of martial law. The authors

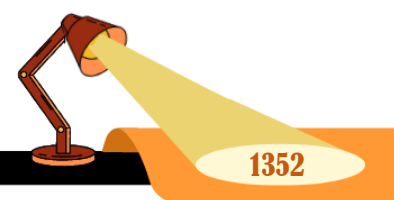
emphasize that the issue of social care for defenders has transformed from a sectoral administrative task into a fundamental priority of national security and a guarantee for preserving the state's human capital.

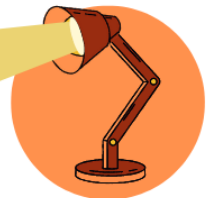
The work provides a detailed analysis of the disparities between regulatory declarations and the real mechanisms of their implementation. Critical problems in the system's functioning are highlighted, including the bureaucratization of procedures, the overload of military-medical and medical-social expert commissions, the lack of a unified integrated digital space between agencies, and insufficient attention to psychological rehabilitation and veteran reintegration issues. Special emphasis is placed on the necessity of transitioning from an outdated paternalistic model of «compassion» to a partnership model based on guaranteeing dignity and justice.

A significant part of the study is dedicated to analyzing the financial-economic mechanism of social protection, particularly the issue of housing provision. The authors state that despite the increase in budget allocations, the housing problem is worsening due to rising real estate costs. New approaches to solving this issue are proposed, based on demonopolizing the state's role, attracting extra-budgetary funds, and implementing co-financing mechanisms. The structure of the financial-economic mechanism is theoretically substantiated, including the organizational component, the subsystem for forming financial resources, and the process of their realization. The feasibility of creating a specialized coordinating body (Council on Social Protection) to harmonize the actions of all social policy subjects and improve the targeting of assistance is argued. The study underscores the importance of digitizing services, introducing proactive benefit provision, and strengthening public control over resource use, which collectively aim to ensure the creation of a resilient and human-centric social protection system.

Keywords: social protection of military personnel, financial-economic mechanism, housing provision, public administration, veteran policy, digitalization of social services, martial law, medical support, Armed Forces of Ukraine.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України питання соціального захисту військово-службовців та членів їхніх сімей трансформувалося з категорії галузевих адміністративних завдань у фундаментальний пріоритет національної безпеки та запоруку збереження людського капіталу держави. Сучасна війна, що характеризується високою інтенсивністю бойових дій, масовою мобілізацією та безпрецедентним для Європи ХХІ століття рівнем травматизації особового складу, виявила системні прогалини у вітчизняній моделі соціального забезпечення. Актуальність дослідження зумовлена наявним дисонансом між нормативно-правовими деклараціями, які гарантують захисникам широкий спектр пільг та компенсацій, та реальними механізмами їх імплементації, що

часто залишаються інертними, надмірно бюрократизованими та неадаптованими до динаміки воєнного часу.

Докорінна зміна соціально-демографічного портрета Збройних Сил України, де значну частку становлять мобілізовані цивільні громадяни, вимагає перегляду самої філософії соціального захисту: від патерналістської моделі «співчуття» до партнерської моделі гарантування гідності та справедливості.

Ключова проблема полягає у неспроможності чинної інституційної архітектури оперативно реагувати на експоненціальне зростання кількості бенефіціарів соціальних послуг. На практиці це проявляється у критичному перевантаженні військово-лікарських комісій (ВЛК) та медико-соціальних експертних комісій (МСЕК), тривалих термінах оформлення статусів учасника бойових дій (УБД) або особи з інвалідністю внаслідок війни, а також у складнощах з отриманням належних фінансових виплат. Застарілі паперові процедури документообігу створюють штучні бар'єри, змушуючи поранених військовослужбовців витрачати ресурс здоров'я на боротьбу з бюрократичною машиною замість реабілітації. Крім того, проблематика ускладнюється відсутністю єдиного інтегрованого цифрового простору, який би об'єднував бази даних Міністерства оборони, Міністерства соціальної політики та Міністерства у справах ветеранів, що призводить до дублювання функцій, втрати інформації та затримок у наданні допомоги.

Окремим, вкрай гострим аспектом проблеми є недостатня розвиненість системи психологічної реабілітації та реінтеграції військовослужбовців. Сучасна система соціального захисту в Україні традиційно фокусувалася на матеріальних виплатах та фізичному лікуванні, тоді як питання ментального здоров'я, профілактики посттравматичних стресових розладів (ПТСР) та соціальної адаптації ветеранів до цивільного життя залишалися на периферії державної уваги. В умовах затяжного конфлікту це створює ризики соціальної маргіналізації ветеранів у майбутньому. Також потребує удосконалення механізм підтримки сімей військовослужбовців, особливо тих, хто зник безвісти або перебуває у полоні, оскільки чинні алгоритми часто не враховують юридичної невизначеності їхнього статусу, залишаючи родини без належної фінансової та правової опіки.

Отже, наукова проблема полягає у необхідності розв'язання суперечності між зростаючими потребами військовослужбовців у комплексному, швидкому та якісному соціальному захисті та обмеженими організаційно-правовими можливостями існуючої державної системи. Це вимагає розробки нових підходів до адміністрування соціальної сфери в секторі оборони, що базувалися б на принципах цифровізації, проактивності (надання послуг без заявок, автоматично за фактом події) та людиноцентричності. Необхідно дослідити шляхи оптимізації законодавства для усунення колізій, а також запропонувати дієві інструменти

громадського та державного контролю за дотриманням прав військовослужбовців, що дозволить сформувати стійку екосистему ветеранської політики як невід'ємної складової обороноздатності України.

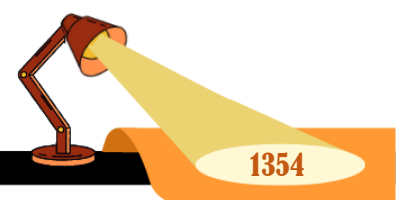
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий дискурс у галузі публічного управління протягом останніх років зазнав докорінної трансформації, зумовленої необхідністю теоретико-методологічного обґрунтування функціонування держави в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення. Якщо у довоєнний період домінували питання планового реформування та сталого розвитку, то сучасний масив публікацій вітчизняних вчених сфокусовано на проблематиці інституційної стійкості (резильєнтності), кризового менеджменту та безпекової складової врядування.

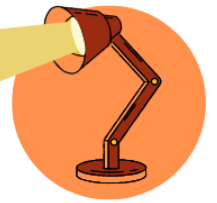
Фундаментальні аспекти трансформації системи публічної влади в умовах війни висвітлено у працях таких провідних науковців, як В. Куйбіда, О. Карпа та В. Баштанник. У своїх роботах 2023–2024 років ці автори наголошують на зміні парадигми публічного управління від сервісної моделі до мобілізаційної, аналізуючи баланс між централізацією владних повноважень та збереженням демократичних процедур. Зокрема, В. Куйбіда акцентує увагу на нових викликах для територіальної організації влади, тоді як О. Карпа досліджує компетентнісний підхід до державної служби в екстремальних умовах, підкреслюючи необхідність психологічної готовності та професійної адаптивності кадрів.

Вагомий пласт досліджень присвячено питанням національної безпеки та фінансово-економічної стабільності як об'єктів публічного управління. Л. Акімова та О. Акімов у серії публікацій розглядають механізми забезпечення економічної безпеки держави, боротьби з корупцією та управління ресурсами в умовах дефіциту бюджету. Їхні дослідження корелюють із розвідками С. Домбровської, яка фокусується на цивільному захисті та управлінні ризиками надзвичайних ситуацій, що стало критично важливим для збереження життя громадян та інфраструктури.

Окремим потужним напрямом є аналіз функціонування органів місцевого самоврядування. Проблематику децентралізації в умовах війни та роль громад у забезпеченні гуманітарних потреб населення ґрунтовно розробляють О. Дзюндзюк та Т. Маматова. Науковці підкреслюють, що територіальні громади стали першою лінією оборони в соціальному аспекті, взявши на себе функції розміщення внутрішньо переміщених осіб та підтримки релокованого бізнесу. Водночас дослідження І. Чаплай зосереджені на комунікативних механізмах взаємодії влади та громадськості, де особлива увага приділяється протидії інформаційним загрозам та формуванню стратегічних комунікацій держави.

Значний інтерес наукової спільноти викликають питання євроінтеграції та адаптації вітчизняного законодавства до стандартів ЄС, що активізувалися після набуття Україною статусу кандидата. У працях В. Малиновського та

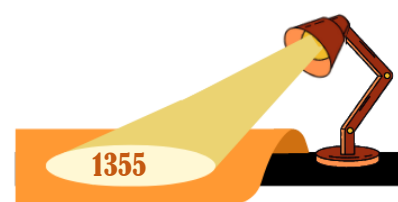
С. Хаджирадевої аналізуються перспективи гармонізації українського адміністративного простору з Європейським адміністративним простором (EAS), впровадження принципів добросовісності та прозорості. Паралельно з цим, дослідження цифрової трансформації публічного управління, представлені у роботах широкого кола авторів, розглядають діджиталізацію не лише як інструмент надання послуг, а як безальтернативну умову виживання державного апарату в умовах фізичного руйнування інфраструктури.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних засад трансформації системи публічного управління в умовах воєнного стану та визначення ключових механізмів забезпечення інституційної стійкості (резильєнтності) органів державної влади.

Виклад основного матеріалу. Фундаментальним принципом функціонування сектору безпеки і оборони будь-якої демократичної держави є інституційне забезпечення безперервності соціальної опіки над військовослужбовцями. Цей процес не обмежується часовими рамками безпосереднього виконання службових обов'язків, а пролонгується на період після звільнення в запас або відставку, формуючи стійку систему державних гарантій. Така парадигма базується на визнанні військової служби як особливого виду публічної служби, що характеризується екстремальними умовами діяльності, постійним ризиком для життя та здоров'я, а також суттєвою регламентацією приватного життя індивіда. Специфіка правового статусу військовослужбовця передбачає добровільне обмеження низки конституційних прав і свобод (політичних, економічних, свободи пересування), що, згідно з принципом соціальної справедливості, вимагає від держави запровадження ефективних компенсаторних механізмів [1].

Історична ретроспектива свідчить про еволюцію форм такого забезпечення: від наділення земельними ресурсами та надання натуральної допомоги до побудови сучасної системи монетизованих пільг та пенсійного страхування [2]. У сучасній правовій доктрині військовослужбовці розглядаються як спеціальні суб'єкти права соціального забезпечення, набуття статусу яких детермінується юридичним фактом проходження служби у Збройних Силах України чи інших законних військових формуваннях [2].

На сучасному етапі державотворення в Україні імплементовано розгалужену систему нормативно-правового регулювання цієї сфери, яка базується на трирівневій ієрархії: конституційні норми, міжнародні стандарти та національне законодавство. Стаття 15 Конституції України виступає імперативом, що покладає на державу обов'язок забезпечення соціального захисту захисників суверенітету та членів їхніх сімей [3]. В умовах активної фази збройного конфлікту особливої ваги набуває міжнародний гуманітарний аспект. Україна, як суб'єкт міжнародного права, керується положеннями Загальної декларації

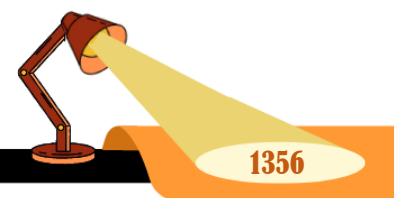
прав людини та Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права, які акцентують на невід'ємності права на соціальну безпеку. Більше того, стандарти Ради Європи та положення Женевських конвенцій формують чіткі вимоги щодо поводження з комбатантами, зокрема в аспектах медичного забезпечення поранених, компенсаційних виплат та реабілітації.

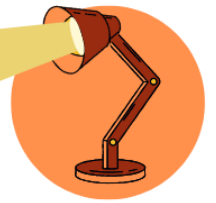
Інституційним ядром національної системи захисту є Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [3]. Цей нормативний акт визначає соціальний захист як комплексну діяльність держави, спрямовану на задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців, адекватну їхньому внеску в обороноздатність країни. Законодавець чітко регламентує, що за наявності права на пільги за кількома підставами, реалізація здійснюється за однією з них на вибір особи, що забезпечує адресність та уникнення дублювання бюджетних витрат.

Система державних гарантій, закріплена у чинному законодавстві, є багатовекторною. По-перше, вона охоплює фінансовий аспект, що включає гарантоване грошове забезпечення, яке корелює зі званням, вислугою та інтенсивністю служби, а також систему надбавок за участь у бойових діях. По-друге, це медичний кластер, що гарантує безоплатне лікування у відомчих та, за необхідності, цивільних закладах охорони здоров'я. По-третє, житлове забезпечення, яке трансформується від надання службових приміщень до механізмів компенсації за піднайм житла та програм кредитування. Четвертим стовпом є пенсійне забезпечення, що вирізняється пільговими умовами обчислення вислуги років.

Повномасштабна агресія РФ стала каталізатором суттєвих трансформацій у цій сфері. Законодавчі зміни періоду воєнного стану (2022–2025 рр.) спрямовані на посилення резильєнтності соціальної системи. Ключовим нововведенням стало суттєве підвищення розмірів одноразової грошової допомоги (ОГД) у випадку загибелі військовослужбовця (до 15 млн грн) або втрати працездатності, що стало безпрецедентним проявом фінансової відповідальності держави перед родинами загиблих Героїв.

Окремий акцент зроблено на психосоціальній реадaptaції. Держава відійшла від суто медичної моделі, інтегруючи комплексну психологічну допомогу в систему реабілітації. Нормативно врегульовано процес декомпресії та психологічного відновлення осіб, які повертаються з зони бойових дій. Важливою новелою стало розширення можливостей лікування за кордоном: спрощено бюрократичні процедури направлення поранених бійців до провідних клінік світу за рахунок державного бюджету або партнерських програм. Це свідчить про перехід від декларативного характеру соціального захисту до практичної реалізації людиноцентричного підходу в умовах екзистенційних загроз державності [4].

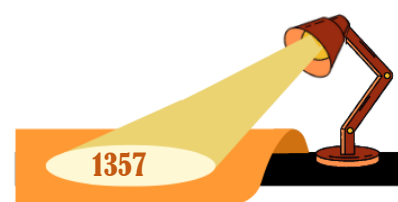

Аналіз сучасного стану соціального забезпечення сектору оборони та безпеки виявляє низку критичних диспропорцій, серед яких найбільш гострою залишається житлова проблема, що виступає індикатором загальної ефективності соціальної політики держави. Попри номінальне щорічне зростання бюджетних асигнувань на будівництво та придбання житла, реальна купівельна спроможність виділених коштів нівелюється випереджальними темпами зростання вартості квадратного метра на ринку нерухомості. Ця економічна ножиця вимагає відмови від застарілих патерналістських моделей та переходу до принципово нових підходів, які передбачають демонополізацію ролі держави у житловому секторі, впровадження механізмів співфінансування та залучення ринкових інструментів для забезпечення житлових прав військовослужбовців. Вирішення цього завдання неможливе без формування комплексного фінансово-економічного механізму, який би базувався на світовому досвіді соціалізації послуг. У розвинених західних демократіях протягом останніх десятиліть домінує тенденція до збільшення частки суспільного фінансування у сферах охорони здоров'я та освіти, що обумовлено не лише зростанням вартості високотехнологічних послуг, але й необхідністю вирівнювання доступу до них для різних верств населення. Фундаментальним принципом тут виступає солідарний перерозподіл ресурсів: від працездатного населення до літніх людей, від заможних до малозабезпечених, що дозволяє розглядати витрати на людський капітал не як тягар, а як інвестицію у стратегічний прогрес нації та обороноздатність країни.

У цьому контексті сутність фінансово-економічного механізму соціального захисту військовослужбовців професійної армії слід трактувати як цілеспрямовану військово-фінансову політику, що регулює об'єктивні економічні відносини щодо акумуляції та розподілу спеціальних фондів. Головною метою цього механізму є максимально повне задоволення матеріальних, духовних та соціальних потреб особового складу, реалізація законодавчо закріплених гарантій, пільг та компенсацій, що відповідають особливому статусу військової служби. Змістовне наповнення цього механізму являє собою складну архітектуру фінансово-економічних та правових відносин, принципів і методів управління, які структурно можна представити як єдність трьох компонентів: організаційної структури (органи державної влади, військового управління, місцевого самоврядування, громадські інституції), підсистеми формування ресурсів (сукупність фінансових стимулів та важелів) та процесу реалізації (моніторинг, контроль і корекція результатів).

Ключовим вектором удосконалення цієї системи на сучасному етапі має стати оптимізація управлінської вертикалі шляхом централізації координаційних функцій. Ефективність реалізації нормативних актів прямо залежить від узгодженості дій усіх суб'єктів соціальної роботи, що актуалізує необхідність

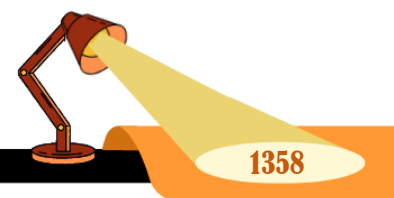

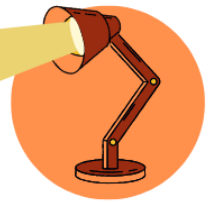
створення єдиного координаційного центру – наприклад, спеціалізованої Ради із соціального захисту при профільному міністерстві, з розгалуженою мережею відділів соціального забезпечення на рівні гарнізонів та територіальних громад. Таке інституційне рішення дозволило б усунути відомчу розрізненість та забезпечити адресність допомоги. Розширення інформації про шляхи удосконалення соціального захисту вимагає наголосити на необхідності впровадження інноваційних інструментів менеджменту, зокрема цифровізації соціальних послуг, створення єдиного електронного реєстру потреб військовослужбовців та ветеранів, що унеможливило б корупційні ризики та бюрократичні затримки. Крім того, удосконалення системи передбачає перехід від суто компенсаційної моделі (виплати та пільги) до інвестиційно-розвиткової, яка включає програми психологічної реабілітації, професійної перепідготовки та сприяння реінтеграції звільнених у запас осіб у цивільний ринок праці. Важливим аспектом модернізації є також запровадження дієвого громадського контролю та аудиту використання коштів, адже наявна система контролю часто носить формальний характер, покладаючи відповідальність на органи, які не мають реальних важелів впливу на кінцевий результат.

Безпосередню основу функціонування механізму складають форми організації фінансових відносин, що реалізуються через цільові фонди грошових коштів. В умовах ринкової економіки специфіка оборонного бюджетування вимагає диверсифікації джерел фінансування. Хоча державний бюджет залишається основним донором, в умовах фінансової нестабільності зростає роль позабюджетних фондів, які акумулюють кошти для цільових програм за рахунок спеціальних відрахувань, благодійних внесків та інвестиційної діяльності. Це є закономірним процесом адаптації до обмеженості бюджетних ресурсів та пошуку гнучких інструментів фінансування в періоди криз чи реформ. Практична реалізація оптимізації фінансування можлива через використання методу послідовних наближень, де пріоритет у прийнятті розподільчих рішень належить вищим рівням управління, що встановлюють нормативні пороги забезпечення. При цьому базовим підходом залишається планування асигнувань на основі науково обґрунтованих норм і нормативів речового та грошового забезпечення, з їх подальшим коригуванням відповідно до реальних можливостей економіки.

Таким чином, стратегія удосконалення соціального захисту військовослужбовців має полягати у синергії державного гарантування, ринкових механізмів, прозорого управління ресурсами та посиленні відповідальності всіх суб'єктів реалізації соціальної політики за кінцевий результат – гідний рівень життя захисників держави.

Розвиваючи цю думку, варто зазначити, що глибока трансформація системи соціального захисту є не просто адміністративною необхідністю, а екзистенційною умовою збереження обороноздатності України в довгостроковій

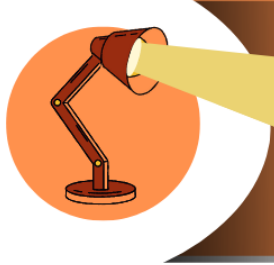
перспективі. На наше переконання, ключовою вадою існуючої моделі є її реактивність та «квартироцентричність» у застарілому розумінні цього слова. Держава продовжує обіцяти «квадратні метри» через механізм черги, який в умовах масової мобілізації стає фактично нескінченним і перетворюється на фікцію, що демотивує особовий склад. Тому нагальною є повна монетизація житлових пільг та перехід до інструментів фінансового лізингу або пільгового іпотечного кредитування (на зразок американської моделі VA loans), де держава виступає гарантом та компенсує відсоткову ставку або частину тіла кредиту, а не намагається бути неефективним забудовником.

Крім того, вважаємо за необхідне наголосити на зміні філософії взаємодії: держава повинна перейти від ролі «благодійника» до ролі «сервісного партнера». Це означає впровадження принципу проактивності, коли система сама пропонує військовослужбовцю належні йому послуги на основі аналізу даних, а не змушує його збирати стоси довідок для доведення свого права на пільгу. Цифровізація має стати інструментом «невидимого піклування», де статус УБД автоматично генерує доступ до медичних, освітніх та фінансових сервісів. Також критично важливим є розширення поняття «соціальний захист» на сферу економічної самодостатності. Замість консервації статусу «пільговика», який потребує дотацій, фінансово-економічний механізм має фокусуватися на грантових програмах для ветеранського бізнесу та податкових канікулах. Це перетворить ветеранів з реципієнтів бюджетних коштів на драйверів економічного відновлення, що, у свою чергу, наповнюватиме ті самі фонди, з яких фінансується армія.

Окремої уваги заслуговує психоемоційний аспект фінансової безпеки. Соціальний захист військовослужбовця – це, насамперед, впевненість у тому, що у випадку поранення або загибелі його родина не залишиться сам на сам із фінансовою прірвою. Тому удосконалення механізму має включати реформу страхування життя та здоров'я, яке повинно бути адекватним реальним ризикам сучасної війни. Ми маємо визнати, що соціальний захист є частиною «суспільного договору»: громадянин віддає державі найдорожче – ризик власним життям, а держава зобов'язана надати йому безумовні гарантії гідного існування, а не примарні обіцянки. Тільки такий підхід забезпечить високу мотивацію особового складу та довіру до державних інституцій. Впровадження цих змін потребуватиме політичної волі та жорсткого аудиту наявних ресурсів, але альтернативи цьому шляху не існує, якщо ми прагнемо побудувати професійну армію в сильній демократичній державі.

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного дослідження теоретико-методологічних та практичних аспектів соціального захисту військовослужбовців в Україні, можна констатувати необхідність докорінної зміни управлінської парадигми. Сучасні виклики вимагають відмови від фрагментарних

реактивних заходів на користь комплексної стратегії, що базується на принципах людиноцентричності, проактивності та поваги до гідності захисника, де ключовим інструментом мінімізації бюрократичного навантаження має стати повна цифровізація процесів та автоматизація надання послуг. Поряд із цим критичного переосмислення потребує фінансово-економічний механізм, оскільки існуюча модель, особливо в аспекті житлового забезпечення, вичерпала свій потенціал і потребує диверсифікації джерел фінансування через залучення позабюджетних фондів та інструментів співфінансування. Ефективність реалізації цих змін можлива лише за умови інституційної централізації, що передбачає створення єдиного координаційного центру для синхронізації дій усіх гілок влади та громадського сектору. Зрештою, система соціального захисту повинна еволюціонувати від суто матеріального забезпечення до надання широкого спектру послуг із психологічної реабілітації та професійної адаптації, що є фундаментальною умовою успішної реінтеграції ветеранів у цивільне життя та забезпечення соціальної стабільності держави.

Література:

1. Пасіка С.П. Деякі питання регулювання соціального забезпечення військовослужбовців. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Право. Випуск 15. 2011. С. 162-166.
2. Пилипенко П.Д. Право соціального забезпечення: підручник для студентів вищих навч. закладів / П.Д. Пилипенко, В.Я. Буряк, С.Д. Синчук та ін./ За ред. П.Д. Пилипенка. 2-ге вид., перер. і доп.. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. 504 с.
3. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 року № 2011-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 15. Ст. 190.
4. Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 29.11. 2022 року № 1338. Офіційний Вісник України. 2022. № 96. Ст. 5982.

References:

1. Pasika, S. P. (2011). Deiaci pytannia rehuliuвання sotsialnoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtsiv [Some issues of regulation of social security of servicemen]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia Pravo*, 15, 162-166
2. Pylypenko, P. D., Buriak, V. Ya., & Synchuk, S. D. (2008). *Pravo sotsialnoho zabezpechennia* [Social Security Law]. Kyiv: In Yure.
3. Verkhovna Rada of Ukraine. (1991). *Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtsiv ta chleniv yikh simei* [On social and legal protection of servicemen and members of their families] (Law of Ukraine No. 2011-XII). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>.
4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). *Deiaci pytannia nadannia psykhologichnoi dopomohy veteranam viiny, chlenam yikh simei ta deiakym inshym katehoriiam osib* [Some issues of providing psychological assistance to war veterans, their family members and some other categories of persons] (Resolution No. 1338). *Ofitsiynyi Visnyk Ukrainy*, 96, Art. 5982 .

